Considerații privind abordarea identităților și proceselor etnice în lucrările lui Ion Niculiță*

CZU: 930.23:94:929(478)

Andrei COROBCEAN

Opera regretatului profesor Ion Niculiță își ocupă locul binemeritat în istoriografia națională, evidențiind aspecte relevante și, pe alocuri, controversate ale pre- și protoistoriei sud-est europene. Cu siguranță, amploarea și multitudinea problemelor asupra cărora s-a aplecat în lucrările sale vor fi un prilej și pentru alte generații de specialiști să reflecteze asupra acestora, poate, cu instrumente mai avansate și mai eficiente.

Una din temele majore ale preocupărilor cercetătorului Ion Niculiță a fost cea etnică – atât prin încercările corelării grupurilor etnice din preistorie și antichitate cu ansamblurile arheologice de la finele epocii fierului și din epoca fierului, cât și prin tendința de reconstituire și reflectare asupra posibilelor procese etnoculturale din aceeași perioadă.

În cele două monografii fundamentale – *Gety IV-III vekov do n.e. v dnestro-karpatskih zemliah* (1977) și *Severnye frakijcy v VI-I vekah do n.e.* (1987) – se reflectă clar paradigma etnică și abordarea cultural-istorică dominantă la acea vreme în arheologia est-europeană și sovietică, prin care tratarea evoluțiilor culturale se grefa pe evoluția unor popoare concrete, ale căror etnonime s-au păstrat grație istoriografiei antice. Unul din elementele-cheie ale acestor lucrări, pe lângă valoarea lor de sinteză, l-a alcătuit argumentarea uniformizării culturii materiale și spirituale, observabile arheologic, ca reflectare a predominării unui masiv etnic comun, alcătuit din triburi înrudite, fără a exclude elementele eterogene. În sprijinul unor astfel de corelări, în afară de datele arheologice, au fost supuse analizei sursele narative, dar și unele referințe din literatura teoretică etnologică.

Astfel, în baza analizei tipologico-stilistice și comparative a vestigiilor, completate de coroborarea surselor narative, neobositul cercetător remarcă

* Cercetare realizată în cadrul proiectului 20.80009.1606.14 „Patrimoniul arheologic din epoca fierului în regiunea Nistrului Mijlociu și bazinul râului Cogâlnic: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică”.

existența unui masiv etnocultural unic în spațiul dintre Carpați și Nistru, reflectat prin uniformitatea culturii materiale. Ținând cont de situația arheologică de la est de Carpați, I. Niculiță indică asupra delimitării elementelor locale nord-tracice de cele răsăritene scitice. Realitățile arheologice confirmă vecinătatea geților cu sciții, reflectată în sursele narative. Uniformizarea culturii materiale către mijlocul mileniului I a. Chr. reflectă un proces de uniformizare și consolidare etnică, care s-a soldat cu formarea unui etnos unitar sau cu o formă de unitate etnică a tracilor septentrionali sub egida geților, a căror autoritate politică o evidențiază sursele narative. O asemenea abordare presupunea, pe lângă explicarea unității etnoculturale, tratarea unei continuități etnoculturale, reflectate mai mult sau mai puțin categoric în „continuitatea" arheologică. În această ordine de idei, este relevantă și interpretarea proceselor etnice sau etnoculturale (etnogeneză, consolidare etnică, asimilare etc.), pe care o regăsim în diverse studii și articole scrise de Ion Niculiță mai ales în ultimele trei decenii, închinate tracilor, geților și populației autohtone din epoca romană.